

◎ KONZULI JELENTÉSEK ◎

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.
Amerikai Egy. Áll.	1926	703	Cseh-Szlovákia...	1928	433	Görögország ...	1926	982	Olaszország ...	1927	77
Ausztria ...	1927	809	Esztország ...	1928	227	Kanada ...	1926	110	Románia ...	1926	317
Bajorország ...	1927	356	Finnország ...	1926	759	Mexikó ...	1927	889	Svájc ..	1927	239
Brazília ...	1927	708	Franciaország ...	1926	709	Németbirodalom ..	1928	321	Törökország ...	1927	595
Bulgária ...	1927	698									

Sz. H. Sz. állam.

Royaume S. C. S.

A belgrádi m. kir. követség gazdasági jelentése az 1927. évről.

Ha visszapillantást vetünk a Sz. H. Sz. állam gazdasági helyzetére, ahogy az az 1927. év folyamán kialakult, arra a megállapításra kell jutnunk, hogy az utóbbi években megindult gazdasági válság mindinkább állandósulni kezd. Ez a körülmény nemcsak a gazdasági köröket foglalkoztatja erősen, hanem a kormányt is annak belátására bírta rá, hogy a bajok orvoslására immár sürgős lépéseket kell tenni. Ez kiténik különösen az államháztartási politika irányzatából, amely a legnagyobb takarékoságot igyekszik alkalmazni, ami azonban nem mindig vihető keresztül. A budget egyensúlyát sikerült ugyan fenntartani, de csak fontos beruházások mellőzésével. A nemzeti jövedelem csökken és ennek megfelelően csökkennek az adóbevételek is. A beruházások keresztülvitele végett az állam kénytelen volt külföldi kölcsönöket igénybe venni, amelyek az amúgyis súlyos külföldi eladósodást még jobban fokozzák. A dinár árfolyama stabilitását megőrizte, de a valutakérdés rendezése érdekében 1927 folyamán nem történt semmi. A bankszakma rossz évről tekint vissza, a kereskedelmet pedig a lakosság vásárlóképeségének csökkenése állította súlyos problémák elé.

Az őstermelésben szintén elég súlyos a helyzet. A termelésben, főleg a földreform következtében beállott mennyiség- és értékcsökkenéshez még a rossz termés is hozzájárult, úgyhogy az exportra kerülő termények mennyisége nagyon megcsappant.

Az ipar helyzete általában nem rosszabbodott, sőt egyes ágakban bizonyos fejlődés konstataálható. Ezzel szemben a külkereskedelmi mérleg passzivitása mindinkább növekszik, ami az 1924—1926. évi aktív mérlegek után nagyon feltűnő jelenség. A közlekedés terén az állami vasutak bevételei mélyen az előirányzat alatt maradtak és a régóta sürgött beruházások és javítások keresztülvitele is nehézségekkel járt. Ellentétben a vasutakkal, a tengeri hajózásban lassú, de állandó fejlődés mutatkozik.

A kivándorlás nagyjában az előző év keretében mozgott, bár az első félévben többen vándoroltak ki, mint 1926. első félévében. A kivándorlók túlnyomóan az új területekről származnak. A munkanélküliek száma a munkapiac helyzetének némi javulása következtében csökken.

Bár a Sz. H. Sz. állam gazdasági életét fenyegető bajok, tekintettel az ország gazdag természeti erőire, nem gyógyíthatatlanok, mégis azok orvoslásához sürgősen hozzá kell látni, nehogy az ország gyenge gazdasági struktúrája súlyos rázkódtatásoknak legyen kitéve.

Őstermelés.

A mezőgazdaság helyzete a rossz 1926. év után, az 1927. év folyamán tovább romlott, mert a tartós szárazság okozta károk következtében a termés nem felelt meg a hozzáfűzött várakozásoknak. Ehhez járult még a megművelés hanyatlása is, ami az agrárreform következménye. A szétdarabolt földek ugyanis nagyrészt hozzá nem értő, tőkével nem rendelkező emberek kezébe kerültek, akik természetesen nem tudnak annyit termelni, mint amennyit a régi birtokosok termeltek.

A megművelt terület 1926-ban a következőképpen oszlott meg:

	ha	%
Szántóföld	6,102.823	32,2
Kert	123.914	0,7
Rét	1,681.568	8,9
Legelő	2,866.630	15,2
Szőlő	175.016	0,9
Gyümölcsös	253.807	1,3
Erdő	7,586.026	40,1
Mocsarak	141.779	0,7
Összes terület ..	18,931.563	100,0

Az 1927. évről való hivatalos statisztikai adatok még hiányosak, de a meglevő adatok körülből megfelelnek az 1926. éviéeknek.

A bevetett terület az 1926. és 1927. évben a következőképpen alakult:

	1926	1927
	1000 ha	
Búza	1.691	1.870
Árpa	351	398
Rozs	202	214
Tengeri..	1.995	2.249
Zab	352	391
Burgonya	222	232

A következő táblázat a multévi *terméseredményeket* mutatja be, összehasonlítva az 1926. évi eredményekkel.

	1926		1927	
	össztermés q	ha-kinti átlagterm. q	össztermés q	ha-kinti átlagterm. q
Búza ..	19,439.974	11·5	15,385.000	8·2
Rozs ..	1,893.424	9·4	1,504.000	7·0
Árpa ..	3,761.072	10·7	3,146.000	7·9
Zab ..	3,577.250	10·2	2,819.000	7·2
Tengeri	34,101.063	17·1	19,465.000	8·7

Meg kell jegyezni, hogy a *búzatermés* mennyisége nem volt kielégítő, minősége azonban a tavalyinál jobb volt. Az idei búza t. i. átlag 81 kg-os, míg a tavalyi csak 71-kg-os volt. Ami az exportot illeti, a rossz termés mellett is mutatkozik bizonyos felesleg, miután az ország szükséglete a vetőmaggal együtt kb. 15 millió métermázsát tesz ki. Azonkívül még rendelkezésre áll a mult évről 3.000—4.000 vagón búza- és lisztartalék, úgyhogy kivitelre mindenestre lehet számítani.

Lényegesen rosszabb volna a helyzet a *tengeritermelés* tekintetében, ha nem rendelkezne az ország az 1926. évről megmaradt mintegy 15.000 vagón tartalékkal. Az ország szükséglete ugyanis 25 millió q, úgyhogy ennek fedezése céljából a Sz. H. Sz. állam több, mint 5 millió q tengeri behozatalára volna utalva, az említett mennyiség hiányában. De a tengeritermés nemcsak mennyiségi, hanem minőségi tekintetben is rendkívül gyenge volt, ami azért igen kedvezőtlen jelenség, mert a tengeri nemcsak egyike az ország legfontosabb exportcikkeinek, hanem sok helyen a lakosság főtápláléka is.

A gabonaárak az 1927. év folyamán 270—308 dinár közt mozogtak. A csöves tengeri ára 110—230 dinár közt váltakozott.

A *szénatermés* a tavalyival szemben 29·6%-kal csökkent.

Gyümölcsstermelés. Nagyon rossz volt a mult évben a szilvatermés, amely 51·7%-os visszaesést mutat fel. Miután az 1926. évről még kb. 1000 vagón aszaltszilva maradt, hozzávetőleg 1.200—1.500 vagón szilvakivitelre számítanak. Az almatermést kb. 800 vagónra becsülik. A *szőlőstermés* nagyon jól sikerült. A bányási bortermést 400.000 hl-re becsülik, amelynek a fele kerülhet kivitelre, 400 dinár

körüli áron. Egyébként, a rossz szilvaterméstől eltekintve, a gyümölcsstermés közepesnek mondható.

A *komlóstermés* az idén nem felelt meg az elmult éveknek.

1927-ben a többi termés *terméseredménye* is esett az 1926. év eredményeivel szemben. Erre vonatkozólag pontos adatok azonban még nem állnak rendelkezésre. 1926-ban a termés a következő volt: bab 1,184.574 q, borsó 41.416 q, lencse 24.356 q, bogyó 45.468 q, burgonya 9,539.721 q, tök 9,026.865 q.

Az *állatállomány* az 1926. év végén a következő képen alakult: ló 1,116.858, szarvasmarha 3,706.019, sertés 2,806.182, juh 7,932.845, kecske 1,721.263, baromfi 16,259.608.

Bányászat. A Sz. H. Sz. állam gazdag természeti kincsei ma még legnagyobbbrészt kiaknázatlanok. Ennek következtében a *bányászat* is meglehetősen kezdetleges és e tekintetben csak az ezidő szerint legjelentősebb szlovéniai bányák képeznek kivételt. A javulás legnagyobb akadálya itt is a tőkehiány, mert hisz a bányák nagyrészének még érintetlen volta a befektetett tőkék gazdag kamatozását biztosítaná. A bányák ezidő szerint azonban csekély kivétellel még nem rendelkeznek modern felszereléssel.

Széntermelés. A szénbányák 1927-ben általában teljes munkaerővel dolgoztak. Az 1927. évre vonatkozó végleges adatokat még nem tették közzé, úgyhogy e tekintetben az 1926. évekire vagyunk utalva.

A széntermelés az 1926. év folyamán összehasonlítva a háború előtti adatokkal a következő volt:

	Ezer tonna		Emelkedés % ^o
	1913	1926	
Horvát-Szlavonország..	234	447	91
Dalmácia	115	166	44
Szlovénia	1.587	1.678	6
Bosznia-Hercegovina ..	847	981	16
Szerbia	311	868	179

Az emelkedés Szerbiában volt a legnagyobb, míg Szlovéniában maradt a legkisebb, ami főleg az ottani szénbányák már régen elért magasabb fejlettségi fokával magyarázható.

Az egyes országrészek részesedése az összstermelésben a következő számokban nyer kifejezést:

	1913	1925	1926
	%	%	%
Szlovénia	51·2	44·0	40·5
Bosznia-Hercegovina ..	27·4	23·5	23·7
Szerbia	10·1	18·3	21·8
Dalmácia	3·7	2·8	4·0
Horvát-Szlavonország..	7·6	11·4	10·8

Az 1927. év első 9 hónapjában a széntermelés 3,378.000 tonnát tett ki. Az 1926. évi 4,141.000 tonna összstermeléssel szemben 1927-ben kb. 4,500.000 tonna termelésre számítanak.

A legújabb adatok szerint az ország legfontosabb bányavidékén, Szlovéniában az 1927. évben

termelt szénmennyiség 1,912.155 tonnát tett ki, ami 14%-os többtermelésnek felel meg az 1926-ban termelt 1,678.559 tonnával szemben.

Bár az ipar szénfogyasztása emelkedett, a termelés mégis meghaladta az eladott áru mennyiségét és így a készletek emelkedtek.

A vasgyárak a középeurópai vaskartellel folytatott tárgyalások eredményeképpen a kartellbe léptek.

Ipar.

Bár az egyes iparágak fejlődési és konjunkturális viszonyai között meglehetősen különbségek voltak észlelhetők, általánosságban az 1927. év az ipar szempontjából nem mondható rossznak. A magas adók ugyan súlyosan megterhelik az ipart, ami a termelési és fogyasztási válság mellett a fejlődést megnehezíti, ennek dacára azonban egyes iparágak egészséges fejlődésnek indultak.

A *faiparban*, mely az 1926. évben még jelentékeny nehézségekkel küzdött, lassan a kedvezőbb konjunktúra hatása alatt egészséges fejlődés vette kezdetét. Az elmúlt évek rossz viszonyai 1927-ben még éreztették hatásukat, de általában a javulás jelei mutatkoznak. Az erősen érezhető osztrák konkurrenciacára Olaszország, Spanyolország és Görögország nagy mennyiségben vásárolt főleg puhafát. Magyarország nagyobb mennyiségű talpfát vett (az 1927. év első felében 135.000 tonnát), míg Franciaország, Nagy-Britannia és Svájc szlavóniai tölgyfát importált, Spanyolország pedig bükkfát vásárolt.

A faexport 1927 első felében 858.229 tonna volt és 537 millió dinár értéket képviselt, míg 1926 első felében 785.484 tonna volt, 541 millió dinár értékben.

A *malomiparban* az utolsó három év alatt 15 nagy, kivételre dolgozó malom (átlag 800 tonna napi teljesítőképességgel) beszüntette üzemét, és 26 (átlag napi 400 tonna teljesítőképességű) malom ment csödbe. A fennmaradó malmok 30%-a csökkentette üzemét.

A búzaliszt kivétel az 1926. év első felében 13·3 millió kg volt 64·5 millió dinár értékben, 1927 első felében pedig 8·5 millió kg, 39·9 millió dinár értékben.

A malomipar amúgyis nehéz helyzetét újabban az amerikai lisztbehozatal is súlyosbítja; az amerikai liszt a tengerparthoz közel fekvő vidékeken, valamint Délszerbiában sikerrel veszi fel a versenyt az itt őrölt liszttel.

A *textilipar* az 1927. év folyamán, mint az előző években is, állandó fejlődést mutatott, a szükségletet azonban még nem bírja fedezni és a külföldi gyárakkal szemben még nem versenyképes, aminek főokai a magas termelési költségek, a drága, iskolázatlan munkaerő, a magas fuvartarifák és a súlyos adóterhek.

A készáru behozatala csökkent, a nyersgyapot és fonalak behozatala viszont emelkedett. Hasonlóan emelkedett a textilfeldolgozógépek behozatala is, ami a belföldi termelés fellendülését bizonyítja.

A *bőripar*, amely régóta tekintélyes helyet foglal el a Sz. H. Sz. államban és amely mindig egészséges és életképes volt, az idén a cseh-szlovák verseny folytán sokat szenvedett.

A *kerámiai ipar*, valamint a *papíripar* általánosságban kedvező évre tekinthet vissza. A *vegyi ipar* egyes ágaiiban, különösen a *műtrágyaiparban* a termelés emelkedése volt észlelhető.

A *cukoripar* az utolsó kampány alatt javult. Jelenleg 9 cukorgyár működik a Sz. H. Sz. állam területén. Ezek közül kettő állami, a többi pedig kartellba van tömörülve. Ezek a gyárak még nem bírják teljes munkaképességüket kihasználni, mert az országban elegendő mennyiségű cukorrépat még nem termelnek. A cukorrépaival bevetett terület 1926-ban 43.000 ha-t, 1927-ben pedig 45.000 ha-t tett ki. A szárazság a termés mennyiségét jelentősen csökkentette, de a cukortartalom lényegesen magasabb volt, mint az előző években.

A cukorgyárak az 1926. évi 7.800 vagóval szemben az elmúlt évben 8.500 vagón termelésre számítanak.

A *húsfeldolgozóipar* normálisan fejlődött, bár az érdekeltség részéről panaszok merültek fel, elsősorban a külföldi verseny miatt. Ennek ellenszereül a behozatali vámok felemelését ajánlják.

A *szeszipar* a Sz. H. Sz. államban jelentékeny. A belföldi piacot teljesen el tudja látni, ámbar jelenlegi teljesítménye valódi teljesítőképességének alatta marad.

Az ezidőszerint fennálló 8 ipari és 42 mezőgazdasági szeszgyár teljesítőképességét évenként 500.000 hl. szeszre becsülik. Ezzel szemben azonban a tényleges produkció csak 70.000 és 80.000 hl. között mozog. Az a körülmény, hogy az állam a szesztermelést semmiféle mesterséges rendszabállyal nem kötötte meg, a szesziparra nézve kellemetlen következményekkel járt. A túlzásba vitt konkurrenciac az árak nagymérvű esését és a készletek szaporodását vonta maga után, ami az illetékes köröket csakhamar arra a belátásra bírta, hogy a szanálás csak megfelelő tömörülés útján érhető el. Ennek következtében azután szindikátus létesült, amely a produkciót kontingentálta és közös eladási központot teremtett.

A *sőripar* termelése az elmúlt év folyamán emelkedett. Pontos adatok erre nézve azonban még nem állanak rendelkezésre.

Kereskedelem és közlekedés.

Az 1927. év a *kereskedelem* szempontjából sem volt kedvező, ami úgy a belföldi, mint a külföldi relációban egyaránt kitűnik. Belföldön főleg a la-

kosság vásárlóképességének a rossz termés következtében beállott csökkenése vált érezhetővé, ami az itteni kereskedelmi kamara becslése szerint erős visszaesést fog eredményezni. Viszont a külföldről behozott áruk mennyisége lényegesen emelkedett, aminek természetes eredménye a *külkereskedelmi mérleg* passzív volta. Ez a mérleg, amely 1924 óta évenként aktív szaldóval végződött, 1927-ben újból passzív lett. A rendelkezésre álló legújabb részletes adatok szerint a behozatal és a kivitel az elmúlt év első felében a következő képet mutatja:

1926 I. félév		
	q	1000 dinár
Behozatal.. . . .	539.206·7	3,782.094
Kivitel.. . . .	2,616.625·3	3.938.353
		+ 156.259
1927 I. félév		
	q	1000 dinár
Behozatal.. . . .	562.614·5	3,373.685
Kivitel.. . . .	2,134.944·5	3,005.814
		- 367.871

Mint látható, az export úgy érték, mint mennyiség tekintetében visszafejlődött, míg az import mennyisége megnagyobbodott, értéke pedig csökkent. Az év első kilenc hónapjára vonatkozó adatokat alapulvéve a kivitel értéke 23·7%-kal csökkent. Ez nagyjából a gabonaneműek csökkent kivitelének a következménye. A búzakivitel az 1927. évben, összehasonlítva az előző évivel, 152.000 tonnával volt csekélyebb. Tengerit 554.960 tonnával vitték ki kevesebbet, aminek értéke 731·1 millió dinár. Liszt 11.910 tonnával kevesebb került kivitelre, így a liszt kivitelnél 58·5 millió dinár csökkenés mutatkozik. Hasonlóképp esett a tojás, hús, aszaltszilva stb. kivitele. Ezzel szemben a faipari termékek, a gyümölcs és az élőállatok kivitele nagyobbodott.

A legújabb adatok szerint a Sz. H. Sz. állam 1927. évi összkivitele 4,251.459 tonna volt, 6.400,153.165 dinár értékben. (1926-ban 4,884.718 tonna és 7.818,180.094 dinár). A kivitel értéke tehát 18·1%-kal csökkent.

A kivitel megoszlása az egyes országok között a következő (%-ban):

Olaszország.. . . .	25·4
Ausztria.. . . .	22·0
Cseh-Szlovákia.. . . .	11·5
Görögország.. . . .	10·0
Németország.. . . .	8·6
Magyarország.. . . .	7·6
Svájc.. . . .	3·8
Franciaország.. . . .	2·8
Nagy-Britannia.. . . .	1·3
Amerikai Egyesült Államok.. . .	1·0
Egyéb államok.. . . .	6·0

Az év első 11 hónapjában a kereskedelmi mérleg a következő volt:

1926		
	1000 tonna	1000 dinár
Behozatal.. . . .	—	6,977.632
Kivitel.. . . .	4.512	7,195.613
1927		
	1000 tonna	1000 dinár
Behozatal.. . . .	1.198	5,648.857
Kivitel.. . . .	3.963	5,571.468

E számok alapján gazdasági körökben természetesen avval számítanak, hogy az 1927. év végleges kereskedelmi mérlege szintén passzív szaldót fog felmutatni.

A behozatalban (az év első 9 hónapjára vonatkozó adatok alapján) a következő államok vettek részt alábbi százalékokkal:

Ausztria.. . . .	20·0
Cseh-Szlovákia.. . . .	19·5
Olaszország.. . . .	13·0
Németország.. . . .	12·0
Nagy-Britannia.. . . .	7·0
Magyarország.. . . .	5·0
Franciaország.. . . .	4·5
Egyéb államok.. . . .	19·0

Miután a hivatalos adatok az 1927. évről még nem állanak teljesen rendelkezésre, végleges kereskedelmi mérleg még nem állítható fel.

Ami a Sz. H. Sz. állam *kereskedelmi politikáját* illeti, a kormány igyekszik az összes külföldi államokkal új *kereskedelmi szerződéseket* kötni. Azokkal az államokkal szemben, melyekkel a viszonyt új kereskedelmi szerződéssel még nem sikerült rendezni, a régi Szerbiával megkötött szerződéseket alkalmazták, illetőleg azokat esetleg jegyzékváltás útján kiegészítve fenntartották.

Eddig a Sz. H. Sz. állam a következő államokkal rendezte kereskedelmi viszonyát: Magyarország, Németország, Belgium, Nagy-Britannia, Olaszország, Japán, Lengyelország, Cseh-Szlovákia, Ausztria, Esztország, Görögország, Románia, Franciaország, Spanyolország. Az Amerikai Egyesült Államokkal, Svájjal, Törökországgal és Bulgáriával a megkötendő kereskedelmi szerződések tárgyában folynak az előkészületek.

Közlekedés. A *vasúti forgalom* ellen sok panasz hallatszik és a kormány igyekszik ezen a téren mélyreható reformokat keresztülvinni.

A bajok legalább egy részét kiküszöbölendő, sokat foglalkoztak a vasutak kommercializálásának eszméjével.

Ami a *vasúti hálózat* kérdését illeti, a helyzet az, hogy az ország egyes vidékei, nevezetesen Montenegró, a régi novipazári szandzsák és Hercegovina nagy része a vasúti forgalomból teljességgel ki van

rekesztve. A kormány igyekezete oda irányul, hogy megfelelő hálózat révén, e vidékek is belekapcsolódjanak a gazdasági vérkeringésbe.

A vasútépítési programot a pénzügyi bizottság 1927 május 13-án nagy többséggel fogadta el. E szerint 244 km. keskeny nyomtávú és 1365 km. rendes nyomtávú vonal kiépítése van tervbe véve. Ebből tisztán Dalmáciára esik 15 km., Dalmácia-Boszniára 86 km., Szlovéniára 57 km., Boszniára és Hercegovinára 239 km., Horvátországra 42 km., és Szerbia-Boszniára 273, összesen 713 km., Szerbiára Macedóniával és a Szandzsákkal pedig 896 km.

A fenti tervezet indokolásául a miniszter felhozta, hogy az eddigi hálózat, amely 10.049 km (ebből állami kezelésben 9.091 km áll) elégtelen, mivel 100 km²-re csak 4 km vasút esik. Ezenkívül nincsenek meg az egyes vasútvonalak között a kellő összeköttetési vonalak. Az egyes országrészek is nagyon egyenlőtlenül vannak vasútvonalakkal ellátva. A tervezett vasútépítési munkálatokhoz szükséges összegeket külföldi kölcsönből óhajtják fedezni.

A *tarifakérdés* szintén tanulmányozás tárgyát képezte, amelynek eredményeképpen az új tarifatervezet készült. Az államvasutak *bevételei* az előirányzott bevételeknél csekélyebbek voltak. A vasutak bevételei az elmúlt év első felében összesen 1.087,5 millió dinárt tettek ki.

A *kereskedelmi tengerészet*, amely az állam részéről csak nagyon csekély támogatást élvez, évről évre fejlődik. A legújabb, 1926-ra vonatkozó adatok szerint a tengeri kikötők összforgalma 69.722 hajó, 10.200.000 tonna tartalommal volt. Ebből 62.367 hajó, 7.300.000 tonnával, vagyis 72% a Sz. H. Sz. állam lobogója alatt közlekedik.

Az ország legfontosabb kikötőjének, Splitnek (Spalato) 1926. évi forgalma 7.684 hajó volt, 2 millió tonnával.

Az 1927-re vonatkozó előzetes adatok szerint a forgalom valamivel meghaladta az előző évit. Különösen a susáki kikötő forgalma növekedett. Több kikötőnek kiépítése folyamatban van, e munkálatok befejezése után a forgalom újabb fellendülése várható. Különösen előrehaladottak a spliti kikötőben folyó építkezések, ahol a nagy óceánjáró gőzösök ki- és berakodására is berendezkednek.

Ami a hajóstársaságokat illeti, azok az olasz konkurrencia dacára elég jó eredményeket mutatnak fel.

A hajópark az 1925. évi 173.282 bruttó register tonnáról 1926-ban 224.718-ra (156 egység) emelkedett. Az 1927. év folyamán a hajópark kerek 17.000 tonnával nőtt meg. Az új hajók nagy része Angliában épült.

Folyamhajózás. 1925-ben az akkori közlekedésügyi miniszter felbontotta az ú. n. „Ha-

józási Szindikátust“, mely tudvalevőleg két társaságból a háború után alakult, és pedig az „Állami folyamhajózási társaság“-ból és a régi, 1893 óta fennálló „Szerb Hajózási Társaság“-ból. Azóta e két társaság önállóan dolgozik, sőt konkurrál egymással, úgyhogy mind a kettőnek mérlege nagy deficittel zárult. E mellett úgy látszik, hogy a két egymással konkurráló kis társaság nem tud megküzdeni a „DDSG“, az „MFTR“, a „Bajor Lloyd“ és a „Délnémet Társaság“ szervezett konkurrenciájával.

A folyamhajópark 1926-ban a következő volt: 307 személyszállító gőzös és vontatóhajó és 944 uszály (beleértve az 50 tonnán felüli fahajókat is) 459.195 tonna össztonnatartalommal.

A folyamhajózás által lebonyolított forgalom arányszáma az összforgalomban 1924-ben 11,1%, míg 1925-ben már 20,4%-ot tett ki.

Pénzügy.

Az *állami pénzügyek* még mindig nincsenek teljesen rendbehozva. A valutakérdés megoldatlan maradt, bár az a külföldi kölcsönökkel kapcsolatban mindinkább aktuálisabb és az államháztartás gesztiója sem felelt meg a költségvetés előirányzatainak. Az állami budget egyensúlya ugyan fenntartható volt, de csak fontos érdekek mellőzése árán. A nemzeti jövedelem csökkenése ugyanis az állami bevételeket is befolyásolta, amit az egyensúly fenntartása érdekében csakis a szükséges kiadások csökkentésével lehetett ellensúlyozni.

Március hóban zárult le az 1926—27. *költségvetési év*. Az erre vonatkozó zárszámadások az eredeti költségelőirányzattal szemben lényeges eltéréseket mutattak fel, amennyiben úgy a kiadások, mint a bevételek összegei a budget számainál alacsonyabbak voltak. A 12.504 millió dinárra előirányzott kiadásokkal szemben a tényleg fogantott kiadások 10.335,4 millió dinárt tettek ki. Ezek a megtakarítások azonban csak fiktívek, mert egyidejűleg az állami bevételek — az előirányzott 12.504 millió dinárral szemben — lényegesen csak 10.906,0 millió dinárt hoztak, ami kerek másfél-milliárd dinár hiányt jelent. A fentjelzett megtakarítások azonkívül fontos gazdasági érdekek mellőzését jelentették; így pl. a vasutaknál csak úgy voltak elérhetőek, hogy a szükséges beruházásokat elhalasztották.

Hasonló irányban fejlődnek az 1927—28. évi költségvetési eredmények is. A főszámvevőség adatai a költségvetési év első 5 hónapjára vonatkozólag megjelentek s nagyjában hasonló képet mutatnak. Erre az időre a budget 4.782,3 millió dinár kiadást és ugyanannyi bevételt irányzott elő, amivel szemben a tényleges kiadások csak 3.730,2 millió dinárra, a bevételek pedig 3.950,0 millió dinárra rúgtak; a kiadásoknál megtakarított összeg tehát

egymilliárdnál magasabb, a bevételeknél 832 millió hiány mutatkozik. A legnagyobb eltérést a közlekedésügyi minisztérium költségvetése mutatja fel, ahol a megtakarítás 382 millió. E két szám összehasonlítása eléggé illusztrálja a megtakarítások *fiktív* voltát. A fogyasztási adó 314 millió dinár helyett 201-et, az egyenesadók 393 millió helyett 318-at, a póttadók 316 millió helyett 249-et hoztak. Igaz, hogy a kiadások leszállítása által a deficitet elkerülték, de az adófizetőképesség ily nagymérvű csökkenése mindenestre jellemző a gazdasági viszonyokra. A bevételek emelkedésével gazdasági körökben nem számolnak.

Az 1928—29. évi állami költségvetésben az összes állami jövedelmek 11.555·8 millió dinárral, az összes kiadások pedig 11.592·8 millió dinárral irányoztattak elő, a hiány tehát 37 millió dinár. Ehhez a hiányhoz még hozzá kell számítani a pénzügyi törvény értelmében az összkormányzati testületeknek kifizetendő 173·3 millió dinárt, úgyhogy a hiány végeredményben 210·3 millió dinárra rúg.

Az állami üzemek 4.094·8 millió dinárnyi kiadásaival szemben a bevételek 6.301·5 millió dinárt tesznek ki. Ezt a többletet a pénzügyminiszter az állami bevételek számlájára vitte át, úgyhogy az a fentemlített 11.555·8 millió dinárba már bele van számítva.

A költségvetés ellen gazdasági körökben olyan panaszok hangzottak el, hogy nem eléggé áttekinthető és nem is foglalja magában az összes állami kiadásokat és bevételeket. Így hangoztatják, hogy a pénzügyi törvény a kormányt közel 100 millió dinár különböző kiadásra hatalmazza fel. Hiányoznak továbbá különböző beruházási kiadások, amelyeknek értékét 300 millió dinárra becsülik. Végül arra is utalnak, hogy a jóvátételi fizetések hováfordítását a költségvetés nem mutatja ki.

A fentiek alapján az állami költségvetés hiányát sokkal magasabbra becsülik, mint amilyenek az előirányzat kimutatja.

Az 1927. év folyamán a Sz. H. Sz. állam részére a következő *külföldi kölcsönök* lettek folyósítva:

A Blair-csoport 92·5 kiboecátási árfolyamon nyújtott kölcsönt, amelyből az állam 85·0-öt kap; a kölcsön összege 7% kamat mellett 30 millió dollár, amiből azonban eddig az állam csak 15 millió dollárt kapott tényleg kézhez. Az Állami Jelzálog Bank az amerikai Seligmann-cégtől kapott 87·0 kibocsátási árfolyamon 7½ kamat mellett 12 millió dollárt. Belgrád városa 4 millió dollár erejéig 3 éves függő kölcsönt vett fel, míg a Nemzeti Bank 3 millió dollár Revolving Creditet kapott.

Bár gazdasági körök véleménye szerint jó volna tekintettel a magas annuitásokra, amelyek a budget egyik jelentős tételét képezik, a kölcsönök felvételének tempóját egy kissé lassítani, a kor-

mány jelenleg is külföldi kölcsönök kontrahálásán fáradozik.

A fennálló *államadósságok* a Bankarstvo (Bankügy) című folyóirat összeállítására szerint négy részre oszthatók: 1. Háború előtti kölcsönök, amelyeket a jelenleg a Sz. H. Sz. államhoz tartozó államok, ill. tartományok vettek fel; 2. Háborús kölcsönök; 3. az új állam alakulásával összefüggő kölcsönök, vagyis a régi monarchia kölcsöneiből a Sz. H. Sz. államra háruló rész és végül 4. a Sz. H. Sz. állam által kontrahált adósságok.

1. Háborúelőtti adósságok:

1. Szerbia	815·3	millió aranydinár
2. Montenegró	17·0	„ „
3. Horvát-Szlavonország	48·1	„ aranykorona
4. Bosznia-Hercegovina	257·1	„ „
5. Szlovénia	24·6	„ „
6. Dalmácia	6·2	„ „
Összesen	832·3	millió aranydinár
	és	336·0 „ aranykorona.

Az ezen kölcsönök után fizetett annuitások az 1927—28. évi költségvetés szerint 53⅓ millió dinárt tettek ki.

2. Háborús adósságok:

Franciaország	1.486·6	millió frank
Nagy-Britannia	24·3	„ font
Amerikai Egyesült-Államok	51·0	„ dollár

3. Az állam alakulásával összefüggő adósságok:

4½%-os osztrák aranyjáradék	23·9	millió aranykor.
4½%-os utalványok	97·7	„ „
4½%-os magyar aranyjáradék	213·7	„ „
Az Osztrák-Magy. monarchia tömegéből	178·0	„ „
Összesen	513·3	millió aranykor.

4. Új állami kölcsönök (1925 június):

Belföldi adósság	11 399·9	millió dinár
Blair kölcsön	15·3	„ dollár
Frankkölcsönök	192·9	„ frank

Ezen utóbbi kölcsönök annuitása fejében az 1927—28. évi költségvetésbe 0·2 millió dinár van előirányozva. Ehhez hozzájárul még a Blair-kölcsönnek az 1927. év folyamán folyósított 15 millió dollárja.

Az állami adósságok pontos összege, tekintettel arra, hogy az összes háborús adósságok még nincsenek rendezve, természetesen nem állapítható meg és az erre vonatkozó adatok meglehetősen eltér-

réseket mutatnak. Így a pénzügyminisztérium az állam összes adósságait hozzávetőlegesen csak 30.000 millió papírdinárban jelöli meg.

A Sz. H. Sz. állam hozzávetőleges fizetési mérlege, az „Eskomptna Banka“ becslése alapján a következőképpen alakul:

<i>Passzívák:</i>	millió dinár
Behozatali többlet	800
Külföldi kölcsönök terhei	868
Külföldiek Sz. H. Sz. állambeli vállalatai és értékpapirjai	900
Sz. H. Sz. állampolgárok által a külföldön el- költött pénzüsszegek, stb.	600
Idegen hajók szállítási nyeresége	150
Összesen	3.218
<i>Aktívák:</i>	millió dinár
Kivándoroltak hazaküldött pénze	1.023
Jóvátételi fizetések	800
Idegenforgalom	500
Sz. H. Sz. állambeli hajók szállítási nyeresége	100
Sz. H. Sz. állampolgárok külföldi vállalatai stb.	70
Deficit	825
Összesen	3.318

A Sz. H. Sz. állam fizetési mérlege tehát kb. 825 millió dinárral passzív.

Az adókérdés az egész év folyamán az érdeklődés középpontjában állott. Az új területeknek egyik legnagyobb sérelme tudniillik az volt, hogy az ószerbiai lakóssággal szemben aránytalanul magas adókat kénytelenek fizetni. Ezen sérelmes állapot megszüntetése céljából nyújtotta be a kormány az egyenes adókról szóló törvényjavaslatot, amely a politikai életben annyi vitára adott alkalmat. Az ószerb lakósság ugyanis nem volt hajlandó az eddig Szerbiában ismeretlen jövedelmi adó fizetését a régi Szerbiára is kiterjeszteni, ami az új területek lakósságában felháborodást váltott ki. Végre is a törvényt a jövedelmi adóra vonatkozó rész kihagyásával szavazták meg, úgyhogy az adó kérdésének elintézése megint egy évvel van elődávva. A fejenkinti adóterher az egész ország területére nézve 621 dinár, ami azonban a fentvázolt egyenlően elosztásnál fogva, mint már jeleztük, a népesség által viselt adóterhet nem tükrözi hiven vissza. Egyenesadó egy-egy lakosra 174·58 dinár esett; de legnagyobb az egyenesadóterher a Vajdaságban, ahol a lakósság fejenkinti egyenesadóterhe 293·52 dinár.

Hitelélet. A hitelélet terén is erősen éreztette hatását az általános gazdasági krízis, amely az 1927. év folyamán még fokozódott. A banküzlet nem volt olyan jövedelmező, ami főleg egyes bankcégek által szenvedett veszteségekben és abban is jut kife-

jezésre, hogy a bankok által nyújtott hitel összege csekélyebb volt. A bankok a nehezen likvidálható üzletektől általánosságban visszahúzódtak, ami megint az üzleti forgalmat csökkentette.

Tekintve már most a Nemzeti Bank helyzetét, úgy 1926-tal szemben nagy változásokat nem észlelünk. A Nemzeti Bank *bankjegyforgalma* 1927 december 31-én 5.743 milliót tett ki, szemben a tavalyi (1926 december 31-i) 5.812 millióval. A forgalom tehát kb. 70 millióval csökkent. A fenti bankjegyforgalom az év végén a következőképpen volt *fedezve*: 88·7 millió dinár vert arany; 17·5 millió dinár értékű vert ezüst, 0·7 millió dinár idegen pénznemekben és 345·6 millió értékű devizák. Az összfedezet tehát 452·5 milliót tett ki. Ezek az adatok azonban a valóságnál előnytelenebb képet adnak. Legmagasabb volt a bankjegyforgalom október 8-án: 5.914 millió dinár, a legcsekélyebb június 22-én: 5.257 millió.

Az eszkomptált *váltók* összege 1927 végén 1.432 millió dinár volt, szemben az előző évi 1.242 millió dinárral. Az eszkompt a rossz termés miatt 1927-ben 200 millióval magasabb volt, mint az előző évben.

A *folyószámlák* összege az év végén 721 milliót tett ki, míg 1926-ban csak 347 milliót ért el.

Bankjegy a gazdasági élet követelményeihez képest elég volt forgalomban, de infláció nem következett be.

A dinár zürichi *árfolyama* az év folyamán megőrizte stabilitását, míg belső vásárlóereje csökkent.

A hivatalos *váltóleszámítolási kamatláb* az egész éven keresztül, éppúgy, mint 1926-ban, változatlanul ugyanaz maradt, t. i. 6%-os discont és 8%-os lombardkamatláb. A privát bankcégek természetesen ennél magasabb kamatlábbal dolgoztak. Jóhírnevű kereskedők már 12% mellett kaphattak kölcsönöket. A kisebb bankok még magasabb (18—20%-os) kamatot szedtek, sőt egyes kisbankoktól a Nemzeti Bank megvonta a hiteleket, mert 24%-os kamatot kértek. A fenti kamatlábcsökkenés, a bankbevételeket is befolyásolta.

A rendelkezésre álló legújabb adatok szerint 1926-ban a Sz. H. Sz. államban 731 *bankcég* (beleértve a takarékpénztárakat is) állott fenn 2.068·7 millió dinár osztókével, 588·7 millió dinár osztótartálékkal és 6.839·3 millió dinár összbetétekkel. Ebből 307 esett Szerbiára és Montenegróra, 147 Horvátország és Szlavóniára, 159 a Vajdaságra, 94 Boszniára, 11 Szlovéniára és 13 Dalmáciára. Megjegyzendő, hogy a sok ószerbiai bank közül a legtöbb kisebb, jelentéktelen banküzlet.

A súlyos gazdasági helyzet következtében bankkörökben egyes nagyobb bankok fúziója iránt nyilvánultak meg törekvések.

A csődök száma a tavalyi számokkal szemben mintegy 23·7%-kal emelkedett s 1926-ban 852, 1927-ben 1.054 volt. A legerősebb szaporodást (55·5%-ot) a csődök Szerbiában és Montenegróban mutattak fel.

Munkapiac.

A munkapiac helyzete a szociálpolitikai miniszter egy rendeletével nyert rendezést, amely munkástőzsdék felállítását rendeli el és a munkanélküliek segélyezését is szabályozza. A munkástőzsdék a munkáskamarák székhelyein állítatnak fel; feladatuk a munka közvetítése, valamint a kínálat és kereslet kiegyenlítése. Ezek a tőzsdék a belgrádi központi munkástőzsdének vannak alárendelve.

A munkanélküliek segélyezése, járulékok, úti-segélyek és pénz-, valamint természetbeni segélyek alakjában történik. Ezekben részesülhetnek a 16 éven felüli Sz. H. Sz. állampolgárok, valamint oly külföldi állampolgárok, akiknek hazája a viszonyosságot biztosítja. Egy évben legfeljebb 6 héten keresztül utaltatnak ki segélyek, amelyek napi összege maximálisan 15 dinár. Úti-segélyek oly esetekben adatnak, ha valószínűnek látszik, hogy az illető kérelmező utazásának célpontján munkát vagy eltartást talál.

A munkapiac jelenlegi helyzetét illetőleg megállapítható, hogy az javult, amiben nagy része van a fellendülő építkezési tevékenységnek.

A központi munkásbiztosító-hivatal december végén a biztosított munkások számát 530.337-ben jelölte meg. A munkanélküliek száma ugyanabban az időben 62.627-et tett ki.

Kivándorlás.

A kivándorlók száma az 1926. évvel szemben 1927 első felében emelkedett. Az év első felében kivándoroltak száma 10.696 volt, ami az előző év

megfelelő hónapjaival szemben 1.388 főnyi többletet jelent. Ez az emelkedés azonban a későbbi hónapokban csökkent és remélik, hogy az idén kivándoroltak száma a tavalyi számot nem fogja meghaladni.

Rendeltetési országok szerint a kivándorlás a következőképpen oszlott meg:

	Kivándorlók száma
Kanada	4.217
Argentína	2.266
Amerikai Egyesült Államok	1.841
Brazília	1.085
Ausztrália	596
Uruguay	373
Chile	135
Többi latin amerikai államok	96
Uj-Zéland	77
Dél-Afrika	8

Származás szerint a kivándorlók a következőképpen oszlottak meg:

	Kivándorlók száma
Horvát-Szlavonország	4.306
Vajdaság	2.222
Szlovénia	1.457
Dalmácia	1.356
Szerbia	684
Bosznia-Hercegovina	504
Montenegro	165

A kivándorlók 80%-a a földművesosztályból került elő.

Ugyanabban az időszakban a visszavándoroltak száma 1898 volt és azonfelül még 78 személy az Egyesült Államokból hivatalból hazaszállított, mert engedély nélkül lépett az Unió területére.

A legújabb hírek szerint a kivándoroltak száma az 1927. év folyamán összesen 21.976 volt, 3.746-tal több, mint 1926-ban. A visszavándoroltak száma az 1927. év folyamán 5.753-ra rúgott.